

ಕಳೆದ ದಿನಗಳ ನೆನಪುಗಳು

(ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದರ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳು)

ಮೂಲ ಬಂಗಾಳಿ: ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದ

ಅನುವಾದ: ಪ್ರವಾಜಿಕಾ ಯೋಗಾತ್ಮಪ್ರಾಣಾ

ಭಾಗ ೨

ಮುಕ್ತಿಯೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆತವಿದ್ದು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದರೂ ಸಹ ಮಾನವನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅದರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ಸ್ನೇಹ-ವಿರಹ, ಉಲ್ಲಾಸ-ವೇದನೆಗಳನ್ನು ದಾಟಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನು ತಿರುತಿರುಗಿ ಮತ್ತೆ ಅದಕ್ಕೇ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ದೈವೀಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನು ಖಗೇನನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದನು. ಆ ಉದ್ದೇಶವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಫಲವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೇಗೋ ನುಸುಳಿ ದೃಢವಾಗಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನು ದಂಗಾಗಿ ಹೋದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಖಗೇನನನ್ನು ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದನು; ಭಗವಂತನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ.

ಸದಾಕಾಲ ಅವನೊಡನಿರಲು ಇಚ್ಛೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಈತನಿಗೆ ಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರಶೀಲನಾದ ಖಗೇನನು ಸ್ನೇಹಿತನ ಈ ಮೋಹವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನ ಹೃದಯದ ಆವೇಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನೆಡೆಗೆ ಹರಿಸಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ; ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಿತನ ಅಪಕ್ಷ ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನು ಅರಿಯಲೊಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು. ನೇತಾರನಾದ ಖಗೇನನು ಒಂದು ಎಲ್ಲೆಯೊಳಗೇ ಕುಳಿತರಾದೀತೆ? ಬಹು ತರುಣರ ದೃಷ್ಟಿ ಅವನ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು; ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಅವನು ಬೆರೆಯಲೇಬೇಕಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಯುಣಿಸಿ, ಸೇವೆ-ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಆತ್ಮತ್ಯಾಗಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಸೆಳೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ಕಲ್ಯಾಣದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕಿತ್ತು. ಪ್ರಿಯ ಸ್ನೇಹಿತನು ಹತ್ತುಹಲವು ಕಡೆ ಭಾಗವಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತೈಲೋಕ್ಯನಾಥನ ಪುಸ್ತಕ ಕಪಾಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸುರೇಶಚಂದ್ರ ದತ್ತನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಉಪದೇಶ', ರಾಮಚಂದ್ರ ದತ್ತನಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ 'ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣದೇವರ ಜೀವನ' ಮತ್ತು 'ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕಾ' ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನ ಕೈಸೇರಿದವು. ಅವನು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಓದತೊಡಗಿದನು.* ಒಂದು ದಿನ ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತರು ಸೇರಿ ನೌಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಭದ್ರಕಾಲಿ' ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಖಗೇನನ ತಂದೆಯ ಇಟ್ಟಿಗೆ ತಯಾರು ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟರು. ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದರು; ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವವರೊಂದಿಗೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಆದರೆ ಅವರು ಇವರನ್ನು ಖಾಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆಯಲು ಬಿಡದೆ, ಉಗ್ರಾಣದಿಂದ ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಮಡಕೆ, ಉಪ್ಪು, ಮಸಾಲೆ, ಉರುವಲು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದೆಬಿಟ್ಟರು. ಆದಕಾರಣ ಕಿಚುಡಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಸರಿ, ಅಡುಗೆಯ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯಿತು.

* ತೈಲೋಕ್ಯನಾಥನಿಗೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ದತ್ತನ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು. ಅವನು ಡಾಕ್ಟರ್ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ, ಸಿಮ್ಮಾ ಪ್ರದೇಶದ ನಿವಾಸಿ ಎಂಬ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೂ ರಾಮಚಂದ್ರನು ತಾನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆಗ ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣ ಹಾಗೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪಂಚವಟಿಯತ್ತ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಹೋದರು. ಸುಧೀರನು ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲು.

ಇಷ್ಟೊಂದು ಉಲ್ಲಾಸ-ಆನಂದದ ನಡುವೆಯೂ ಕಾಳೀ ಕೃಷ್ಣನು ಖಿನ್ನಮನಸ್ಸಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಖಗೇನನು ಗಮನಿಸಿದ್ದನು. ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ನಂತರ ಖಗೇನನು ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣ ನಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲೆಂದು ಅವನ ಬೆನ್ನು ಸವರಲಾರಂಭಿಸಿದ. ತಡೆಹಿಡಿದಿದ್ದ ದುಃಖದ ಕಟ್ಟಿ ಯೊಡೆದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು; ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನ ಅಳು ನಿಲ್ಲದು. ಉಳಿದವರು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಾಕ್ಯಾದರು. ಖಗೇನನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಊಹಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, “ಓ, ಇದೊಂದು ರೀತಿಯ ತಡೆಹಿಡಿಯಲಾಗದ ಭಾವೋದ್ವೇಗ!” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಉಳಿದವರನ್ನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿಸಿದ. ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನು ಶಾಂತನಾದದ್ದು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ನಂತರವೇ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಕೊಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಕ್ರಮೇಣ ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತನ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಒಲವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲಿನ ಮಧುರಭಾವದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿತು. ರಾಮಚಂದ್ರ ದತ್ತನು ಬರೆದ ‘ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ದೇವನ ಜೀವನ’ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಹಂಸರು ಸಖೀಭಾವ ದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಅವನೊಮ್ಮೆ ಓದಿದ್ದನು. ಆ ಸಾಧನೆ ಈಗ ಅವನ ಚಿತ್ತವನ್ನಾಕರ್ಷಿಸಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಾನಾವಿಧ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗೊತ್ತಾಗ ದಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅವನ ಕೂದಲಂತೂ ಉದ್ದವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು - ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಲ ಮಾಡಿ ತಾಯಿಯಿಂದ ಮುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. (ಇವೆಲ್ಲ ಬಾಲಕನ ಹುಡುಗಾಟವೆಂದು ತಾಯಿಗೆ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ). ಈ ರೀತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ರಾಧೆ-ಕೃಷ್ಣರು ಯಮುನಾತಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದ.

ಅವನ ಹಾವಭಾವ, ಚಲನ ವಲನಗಳೆಲ್ಲ ಬಹುತೇಕ ಹುಡು ಗಿಯರಂತೆಯೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟವು. ತಾನು ಪುರುಷನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಂಡೀದಾಸ, ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಮುಂತಾದ ವೈಷ್ಣವ ಕವಿಗಳ ಪದಾವಳಿಗಳನ್ನೂ, ಜಯದೇವನ ಗೀತ ಗೋವಿಂದವನ್ನೂ ಓದುತ್ತ ಅವನು ಮೈಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ಅಶಾಂತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಬಿಗನಿಲ್ಲದೆ ದುಃಸ್ನಾಹಸದಿಂದ ದೋಣಿ ನಡೆಸುತ್ತ ಹೊರಟವನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾ ದಂತಾಯಿತು. ನಾಯಕ ಖಗೇನನೂ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ, ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಆನಂದಿತನಾದ.

ನಿಜಕ್ಕೂ ಅದು ಅಂಬಿಗನಿಲ್ಲದ ದೋಣಿಯ ಪಯಣವೇ ಸರಿ. ಈ ಬಾರಿ ದೋಣಿ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೊಯ್ದಾಡಿತು, ಆದರೂ ಹೇಗೋ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯಿತು... ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ನೋಡುತ್ತ ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಪ್ರಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಖಗೇನನೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಿ ದಾರ್ಜಿ ಲಿಂಗ್‌ನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡ ಬೇಕು, ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ತಿನ್ನಬೇಕು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ಇನ್ನೂ ದೃಢಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಖಗೇನನ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮೀಯ ಡೈಮಂಡ್ ಹಾರ್ಬರಿನಲ್ಲಿದ್ದ.* ಇಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ೧೫ ದಿನಗಳಿದ್ದು, ಹವೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸದೃಢರಾಗಿ ಬಂದರು. ಕಂಬಳಿ ಹಾಗೂ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದರು. ಮನೆ ಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮೊದಲು ವೈರಾ ಗ್ಯದ ಉದ್ದೀಪನಗಾಗಿ ಸ್ಟಾರ್ ಥಿಯೇಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ‘ಚೈತನ್ಯಲೀಲೆ’ಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬಂದದ್ದಾಯಿತು. ಹೊರಡುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಖಗೇನನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೊಂಡರು. ಗಾಢ ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಎದುರುಮನೆಯ ನಂದಬಾಬು ಖಗೇನನ ಕಿಟಕಿ ಯನ್ನು ಮೆತ್ತಗೆ ತಟ್ಟಿ, ಅವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ನಂದಬಾಬು ವಿಜಯಕೃಷ್ಣ ಗೋಸ್ವಾಮಿಯ ಶಿಷ್ಯ; ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ, ಸಾಧನೆ-ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಖಗೇನನಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗೌರವ ವಿತ್ತು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಆಗಾಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚರ್ಚೆಯೂ ನಡೆಯು ತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಖಗೇನನಿಗೆ, “ಏನು, ನೀವು ಸಂಸಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ಇದ ರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಅಮಂಗಳ ಹಾಗೂ ಗಂಡಾಂತರ ಕಾದಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ” ಎಂದರು. ನಂದಬಾಬು ಒಬ್ಬ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಸಾಧಕರೆಂದು ಖಗೇನನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಲು ಓಡಿಹೋಗುವ ವಿಚಾರ ವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟನು. ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನು ಭಗ್ನಮನಸ್ಸಾಗಿ ತನ್ನ ನಾರೀ ಕೇಲಡಂಗಾದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಹೀಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ತರುಣರಿದ್ದ ಜೀವನನೌಕೆಯು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾ, ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಾ ಪಯಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೂ ಅವನಿಗೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಜೀವನಮಾರ್ಗದ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಕಾಂಕುರ್‌ಗಾಛಿ ಯೋಗೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಜನ್ಮದಿನೋತ್ಸವದ ನಿಮಿತ್ತ ಕೊಲ್ಕತ್ತದ ರಾಜ ಬೀದಿಯ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಕರಪತ್ರವು ಈ ತರುಣರ ಕೈಸೇರಿತು. ಎಲ್ಲರ ಮನದಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬರುವ ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ನಾಯಕನಾದ ಖಗೇನನೊಂದಿಗೆ ಸಿಮ್ಲಾದ ನಂ. ೧೧, ಮಧುರಾಯ್ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮಚಂದ್ರ ದತ್ತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು.

* ಕೊಲ್ಕತ್ತಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಉಪನಗರ; ಹುಗಲೀ ನದಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವ ಪ್ರದೇಶ.

ಕಾಂಕುರ್‌ಗಾಛಿ ಯೋಗೋದ್ಯಾನ

ಉತ್ಸವದ ದಿನದಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಂಕುರ್‌ಗಾಛಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಕಾಳೀ ಕೃಷ್ಣನೇ ಬರೆದ ಸ್ಮೃತಿಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ:

“ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಬಾಬು, ಮನೋಮೋಹನ ಬಾಬು, ಕಾಲೀಪದ ಬಾಬು (ದಾನಾಕಾಲಿ), ದೇವೇನ್‌ಬಾಬು ಮುಂತಾದ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ‘ತ್ರಿತಾಪದಿ ಸದಾ ದೇಹ ಸುಡುತಿದೆ...’ ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು ಅವರು ಹಾಡಿದರು. ಯೋಗೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ರಾಮಬಾಬು ಹಾಗೂ ಮನೋಮೋಹನ್‌ಬಾಬು ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಭಾವೋನ್ಮತ್ತರಾದರು. ನಾನು ಇದೇ ಮೊದಲು ಭಾವಾವೇಶವೆಂದರೆ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ರಾಮ್‌ಬಾಬು ‘ಜೈ ರಾಮಕೃಷ್ಣ’ ಎಂದು ಹೊಂಕರಿಸುತ್ತಾ ಸಿಂಹವಿಕ್ರಮದಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ನರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮನೋಮೋಹನ ಬಾಬು ಅಪೂರ್ವ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡವರಂತೆ ಕಿಲಕಿಲನೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ನಗುತ್ತ, ಮೈಬಾಗಿಸುತ್ತ, ಸ್ತಬ್ಧರಾಗುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಓಡಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮೈಮರೆತರು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನಾವು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದೆವು. ರಾಮಬಾಬುವು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಬರಲು ಹೇಳಿದರು.”

ಅಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ, ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಯುವಕರಿಗೆ ಕಾಂಕುರ್‌ಗಾಛಿಯೇ ಎರಡನೇ ಮನೆಯಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಈ ತರುಣರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ‘ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಇಷ್ಟು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದೂ ನಮಗೇಕೆ ಅವರ ಸುಳಿವೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ?’ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನಿರಾತಂಕವೂ ಪ್ರಶಸ್ತವೂ ಆದ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ರಾಜಮಾರ್ಗ, ಕಾಡಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವಿಶುಕೊಂಡಿತ್ತೋ ತಿಳಿಯದು! ರಾಮಬಾಬುವಿನೊಂದಿಗಿನ ಅವರ ಸಂಪರ್ಕ ಇನ್ನಷ್ಟು ಆತ್ಮೀಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಈ ಯುವಕರನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಈ ತರುಣರ ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಯೋಗೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಗ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ವೇತನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು (ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಸೋದರಳಿಯ ಹೃದಯನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ). ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕೆಲಸಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಿಗುವವರೆಗೆ ಈ ಯುವಕರೇ ಆ ಸೇವೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳೀಕೃಷ್ಣನು ಬರೆದ ಸ್ಮೃತಿಚಿತ್ರ ಹೀಗಿದೆ:

“ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಾಂಕುರ್‌ಗಾಛಿಗೆ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸರದಿಯಂತೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಜಾಗವೆಲ್ಲ ಆಗ ಕಾಡೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹಳ್ಳ-ತಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಸ್ತೆಯೂ ಸರಿಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊಂಟದತ್ತರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಲಾಗಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಹಾವಳಿಯೂ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸೇವಾಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ರಾತ್ರಿ ಯೋಗೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಂಗದೆ, ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಯನವಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲಿಯಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದು ನಾರಿಕೇಲ್‌ಡಂಗಾ ದಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಆ ರೀತಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ತಿಂಗಳು ದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆವು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಒಮ್ಮೆ ಉಪೇನನ (ನಮ್ಮ ಬಳಗದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಯುವಕ) ಪ್ರಸ್ತಾಪದಂತೆ, ನಾವೆಲ್ಲಾ ಭಿಕ್ಷೆ ಎತ್ತಿ ಏನು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಿಂದಲೇ ಯೋಗೋದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಭಿಕ್ಷೆ ಎತ್ತಿ, ಲಭಿಸಿದಷ್ಟು ಆಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸುಧೀರ್ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಎರಡು-ಮೂರು ಮಂದಿ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರನ* ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆತನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಮೃದುಮಾತಿನಲ್ಲಿ, “ನೋಡಿರಪ್ಪಾ, ನೀವೆಲ್ಲಾ ದುಡಿದು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ನೈವೇದ್ಯ ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಏನೇ ಇರಲಿ, ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಏನು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ದಿನವಂತೂ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಉಪೇನನು ಪ್ರಸಾದದ ದೊಡ್ಡ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದ, ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕನೂ ಕೂಡ. ಉತ್ಸವದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಅತಿಯಾಗಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದನೆಂದರೆ, ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಭಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಪ್ರಸಾದ ಮುಗಿದು ಹೋದರೂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ‘ಕಡೇಪಕ್ಷ ಉಳಿದಿರುವ ಪುಡಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿ’ ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

“ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ದಿನ ಯಾರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯೋಗೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾನುವಾರವೂ

* ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ

ಸಹ ೮-೧೦ ಜನ ಹಳೆಯ ಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವಬಾಬು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಕಾಳಿ (ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಯೋಗವಿನೋದ), ಸುರೇಶ್, ಕುಂಜ (ವಿಹಾರೀದಾಸ್) ಮುಂತಾದವರು ರಾಮಬಾಬುವಿನ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ರಾಮಬಾಬುವೂ ಆಗ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವರ ಕುದುರೆಗಾಡಿಯಲ್ಲೇ ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಬಾಬು ಕೆಲವರಿಗೆ ತಾನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಕನ ಕೆಲಸವನ್ನೋ ಬೇರೆ ಹುದ್ದೆಯನ್ನೋ ಕೊಡಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಳಿ ಹಾಗೂ ಸುರೇಶರು ಮೊದಮೊದಲು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ರಾಮಬಾಬು ಅವರಿಗೆ ಕಾಷಾಯವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ರಾಮ ಬಾಬುವೇ ಮೊದಲು 'ಪ್ರಭಾತಫೇರಿ'ಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು:

**‘ದಯಾಲನ ನಾಮ ಕೇಳಿ ಭಕತನೆದ್ದ ಮಗ್ನ ಹೃದಯದಿ
ರಾಮಕೃಷ್ಣ ರಾಮಕೃಷ್ಣ - ನಾಮಸುಧಾಪಾನದಿ’**

“ಈ (ದಾನಾಕಾಳಿ ವಿರಚಿತ) ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸಮೀಪದವರೆಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಯೋಗೋದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಭಾನುವಾರದಂದು ರಾಮ ಬಾಬು ಸ್ಟಾರ್ ಥಿಯೇಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅವತಾರತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಲೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಲೂ ಅವರು ಕಾವಿ ಧರಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಅದೇರೀತಿ ತಾಕೂರರ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಕೀರ್ತನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.”

೩.

ಗಂಭೀರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವವಿತ್ತು. ಅವನ ಹೆಸರೇ - ಮಹೇಂದ್ರ ನಾಥ ಗುಪ್ತ. ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿಯೂ ಶಾಂತವಾಗಿಯೂ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ಒಂದು ವ್ಯರ್ಥ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾರ್ಶನಿಕರಂತೆ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅವರದು. ಬಿಳಿ ಪಾಯಿಜಾಮದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಪಾಕಾ ತುಪ್ಪಳದ ಸಡಿಲವಾದ ಕಪ್ಪು ನಿಲುವಂಗಿ, ನೀಳವಾದ ಗಡ್ಡ. ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಗೌರವ ಮೂಡಬೇಕು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವಾಗ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ, ತೋರು ಬೆರಳು ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ, ‘keep silence’ ‘ಸುಮ್ಮನಿರು’

ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ. ಉಪಾಹಾರದ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯದೆ, ಮಹಡಿಯನ್ನೇರಿ ಎಲ್ಲೋ ಅದೃಶ್ಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಹೇಂದ್ರಬಾಬುವಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿದಿವೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಶೀಲನಾದ ಖಗೇನನಿಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಖಗೇನನು ಒಂದು ದಿನ ಈ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಅವರು ತಮ್ಮ ತಿಂಡಿಯ ವಿರಾಮದ ಸಮಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ; ಅಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಊಹೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಶಯ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಹೇಂದ್ರನಾಥ ಗುಪ್ತರು ಬೇರೆಯವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಜೀವಿನಿಂದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ನೋಟು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು* ಹೊರತೆಗೆದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಓದಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಖಗೇನನು ಒಂದು ದಿನ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಅವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಅದು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಯಾರನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟದೈವ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರೂ, ಆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಅವರು ಕಂಡಿದ್ದರು, ಅವರ ಸತ್ಸಂಗ ಮಾಡಿ, ಕೃಪೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದರು! ಇದು ತಿಳಿದಾಗಿನಿಂದ ಖಗೇನನು ಆಗಾಗ ತಿಂಡಿಯ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ‘ಹುಡುಗರನ್ನು ಮೋಡಿ ಮಾಡುವ ಮಾಸ್ಟರ್’ ನಿಗೆ ಕೂಡ ಈ ದೈವಾನುರಾಗಿ ಯುವಕರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಉದಾಸೀನ ಭಾವವಾಗಲಿ, ನಿರಾಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಖಗೇನನು ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯನ ಮನೆಗೂ ಆಗಾಗ ಹೋಗಲಾರಂಭಿಸಿದ.

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

* ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಹಾಗೂ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆ ಚಿಕ್ಕ ನೋಟ್‌ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ಟರ್ ಮಹಾಶಯರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ‘ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಥಾ ಮೃತ’ (‘ವಚನವೇದ’) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು. -ಸಂ

ಭಕ್ತನು ದೇವರ ನಾಮ ಹಾಗೂ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಜ್ಞಾನಿ ಜೀವ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧ್ಯಾನದ ವಸ್ತು ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಒಂದೇ ಗುರಿಯನ್ನು ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಧ್ಯಾನ ಗಾಢವಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ದೇವರ ನಾಮ-ರೂಪಗಳು, ಹಾಗೂ ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಭಾವನೆಗಳು ಇಲ್ಲದಾಗುವುವು. ಇದು ಖಂಡಿತ. ಆಗ ಕೇವಲ ಮಾತಿನಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲಾಗದ ಅನುಭವವೊಂದೇ ಉಳಿಯುವುದು.

- ಸ್ವಾಮಿ ಅದ್ವೈತಾನಂದ